

Werkdocument

Onderwerp Uitkomsten uitvraag onderwijs vluchtelingenkinderen
Van : VNG Team Asiel en Oekraïne
Aan : [Klik hier als u tekst wilt invoeren.](#)
Datum : 15 november 2022

Inleiding

De toenemende instroom Oekraïense ontheemden en asielzoekers heeft gevolgen voor het onderwijs aan vluchtelingenkinderen. Om een beeld te krijgen van de stand van zaken, is een flitspeiling onder het gemeentelijk netwerk uitgevoerd.

De vragenlijst bestond uit 13 kwalitatieve vragen. Daarbij werd er onderscheid gemaakt tussen twee categorieën vluchtelingenkinderen: asielzoekers en Oekraïense ontheemden. De vragenlijst is via de VNG verspreid onder de gemeenten. De gemeenten kregen vier dagen (van 7-10 november 2022) tijd om de vragenlijst in te vullen.

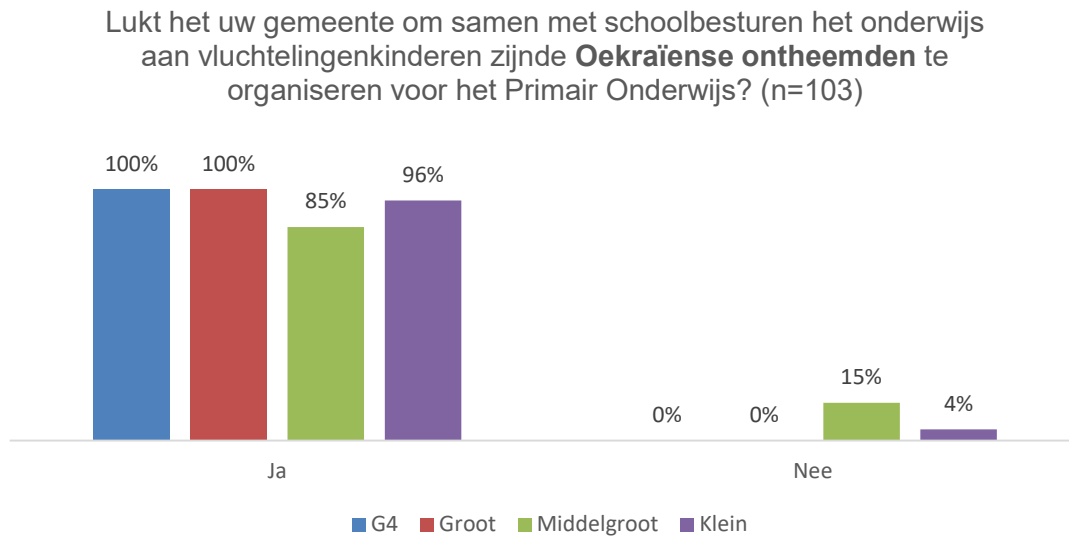
Respondenten

De vragenlijst is ingevuld door 111 respondenten. In de onderstaande tabel is onderscheid gemaakt tussen de gemeenten op basis van het inwonersaantal. Niet alle respondenten hebben antwoord gegeven op alle vragen, waardoor het werkelijke antwoordpercentage per vraag onder de 100% ligt.

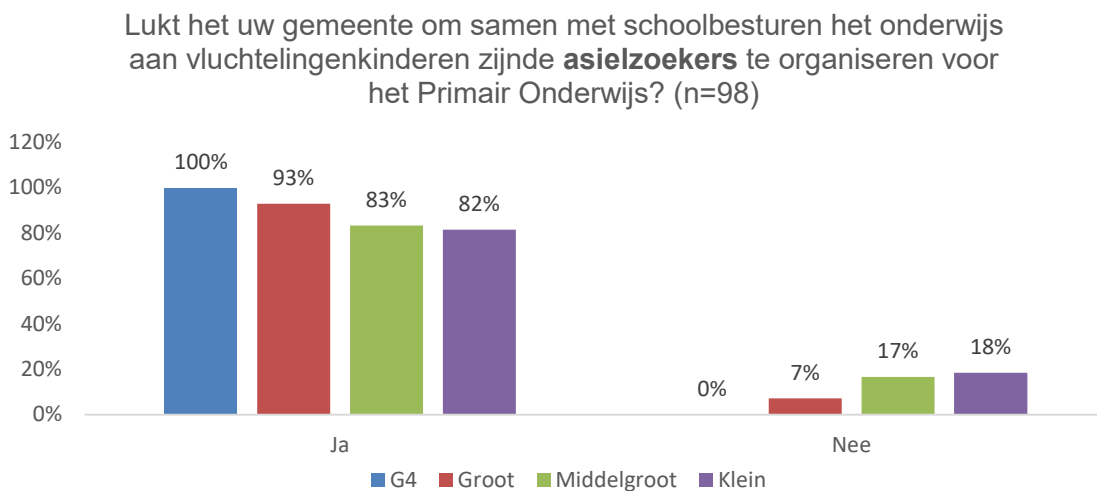
Tabel 1. Overzicht van respondenten

<i>Categorie</i>	<i>Aantal gemeenten</i>	<i>% van totaal aantal gemeenten</i>	<i>Aantal respondenten</i>	<i>% van totaal aantal respondenten</i>
<i>Kleine gemeenten (<50.000 inwoners)</i>	255	74%	72	65%
<i>Middelgrote gemeenten (50.000-100.000 inwoners)</i>	58	17%	23	21%
<i>Grote gemeenten (>100.000 inwoners)</i>	28	8%	15	14%
<i>G4 gemeenten</i>	4	1%	1	1%
Totaal	345	100%	111	100%

Primair onderwijs voor vluchtelingenkinderen

Figuur 1 Primair onderwijs voor Oekraïense vluchtelingenkinderen

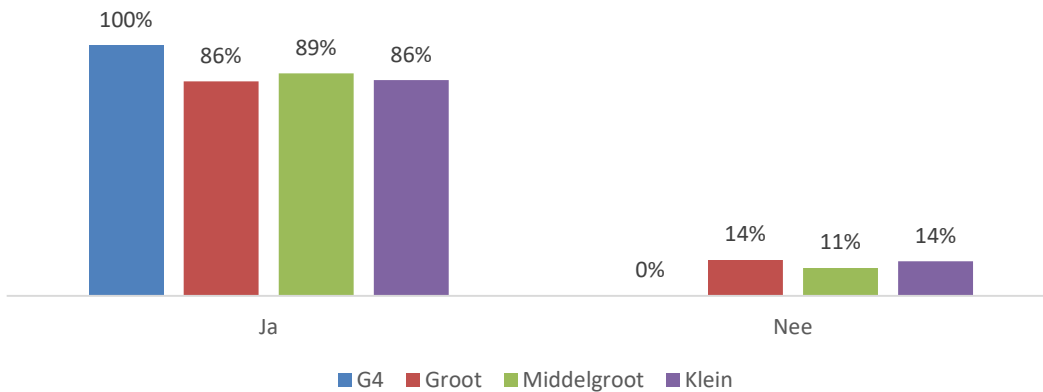
Figuur 2 Primair onderwijs voor asielkinderen

De meeste respondenten geven aan dat het binnen hun eigen gemeente lukt om samen met schoolbesturen het primair onderwijs voor Oekraïense vluchtelingenkinderen te organiseren. Dit geldt ook voor asielkinderen. Wel ligt het percentage voor asielkinderen lager bij kleine gemeenten (82% tegenover 96% bij Oekraïense vluchtelingenkinderen). De meeste kleine gemeenten hebben hiervoor als reden opgegeven dat het onderwijs aan asielkinderen niet van toepassing is in hun gemeente. Bij middelgrote gemeenten geeft gemiddeld 16% aan dat het niet lukt om het onderwijs georganiseerd te krijgen. De redenen hiervoor zijn tekort aan leerkrachten en verschillende regelgeving voor Oekraïners en asielzoekers. Zo mag er voor asielkinderen geen tijdelijke onderwijsvoorziening worden geregeld.

Om te voldoen aan de onderwijsvraag werken de gemeente en schoolbesturen veel samen om tot oplossingen te komen, zoals het opzetten van tijdelijke onderwijsvoorziening, opschalen van nieuwkomersonderwijs of taalklassen en het inzetten van Oekraïense leerkrachten of gepensioneerde leerkrachten. Echter, blijft het realiseren van onderwijsplekken voor vluchtelingenkinderen een grote uitdaging, en veel gemeenten geven aan momenteel tegen hun grenzen aan te lopen. Veelgenoemde knelpunten daarbij zijn het tekort aan leerkrachten en onderwijshuisvesting.

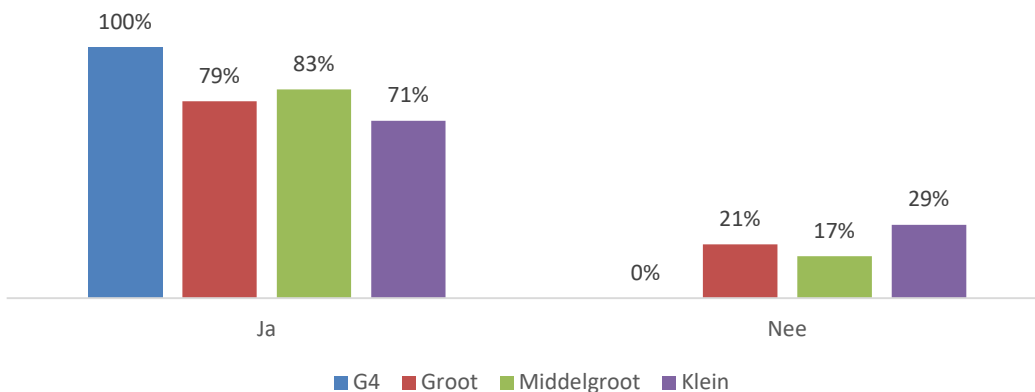
Voortgezet onderwijs vluchtelingenkinderen

Lukt het om samen met schoolbesturen het onderwijs aan vluchtelingenkinderen zijnde **Oekraïense ontheemden** te organiseren voor het Voortgezet Onderwijs? (n=98)

Figuur 3 Voortgezet onderwijs voor Oekraïense vluchtelingenkinderen

Lukt het om samen met schoolbesturen het onderwijs aan vluchtelingenkinderen zijnde **asielzoekers** te organiseren voor het Voortgezet Onderwijs? (n=98)

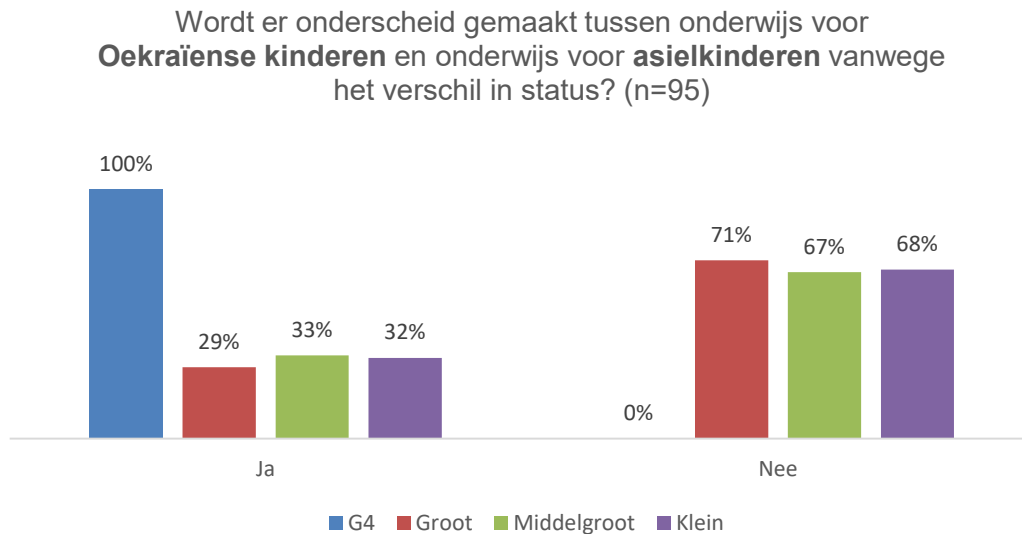
Figuur 4 Voortgezet onderwijs voor asielkinderen

De meeste gemeenten slagen erin om zowel voor Oekraïense vluchtelingenkinderen als asielkinderen voortgezet onderwijs te bieden. Opvallend is dat het aandeel gemeenten waar de organisatie niet van de grond komt significant hoger is in het voortgezet onderwijs dan in het primair onderwijs. Bij grote gemeenten komt dit neer op een verschil van gemiddeld 14%, bij kleine gemeenten is dat gemiddeld 10,5%. Bij middelgrote gemeenten is het verschil tussen primair onderwijs en voortgezet onderwijs minder groot (gemiddeld 2%).

De voornaamste reden voor dit verschil is de overbelasting van de internationale schakelklassen (ISK). Het voortgezet onderwijs wordt voornamelijk via internationale schakelklassen (ISK) aangeboden. De (middel)grote gemeenten hebben meestal eigen ISK voorzieningen. De kleine gemeenten maken veelal gebruik van regionale ISK's in omliggende gemeenten. De gemeenten geven aan dat de ISK's overbelast zijn door een combinatie van hoge toestroom van vluchtelingenkinderen en tekort aan leerkrachten en onderwijshuisvesting.

Daarnaast bestaat er voor asielkinderen geen mogelijkheid voor een tijdelijke onderwijsvoorziening, waardoor er voor deze groep grotere knelpunt wordt ervaren. Van de 29% kleine gemeenten dat bij de doelgroep asielzoekers de optie "nee" heeft gekozen (figuur 3), gaf ongeveer de helft aan dat de vraag niet op hen van toepassing is. Zo is er niet altijd sprake van asielkinderen in een gemeente.

Organisatie onderwijs vluchtelingenkinderen

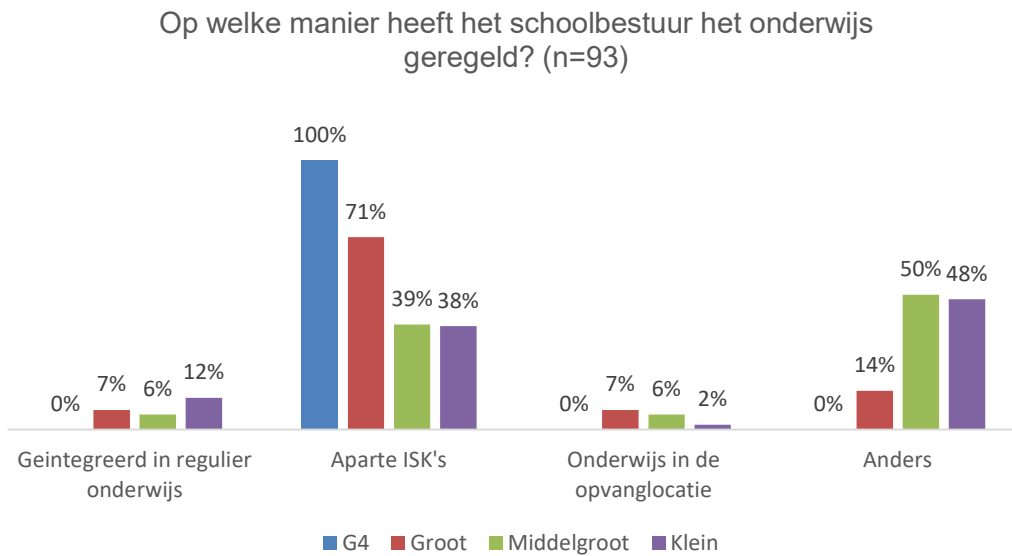

Figuur 5 Onderscheid tussen onderwijs Oekraïense vluchtelingenkinderen en asielkinderen

Op de vraag of er onderscheid wordt gemaakt tussen onderwijs voor Oekraïense vluchtelingenkinderen en asielkinderen gaf circa 70% van de grote, middelgrote en kleine gemeenten aan geen onderscheid (meer) te maken. Tot voor kort hadden sommige grote gemeenten een aparte onderwijsvoorziening voor Oekraïense vluchtelingenkinderen. Deze voorzieningen waren tijdelijk ingericht om de plotselinge toestroom het hoofd te bieden. Nu de oorlog langer aanhoudt, werken de grote gemeenten steeds meer toe naar een integrale aanpak.

Oekraïense vluchtelingenkinderen en asielkinderen maken daarbij gebruik van dezelfde voorzieningen en krijgen in gemengde klassen onderwijs.

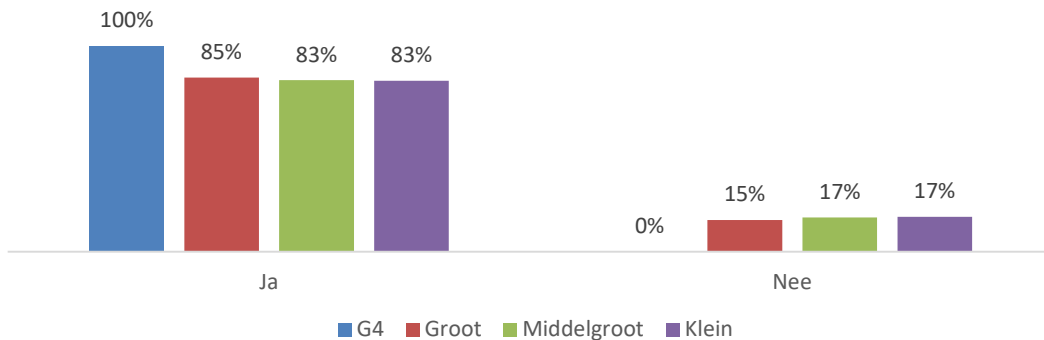
In de gemeenten waar wel nog onderscheid wordt gemaakt tussen Oekraïense vluchtelingenkinderen en asielkinderen speelt de grote hoeveelheid Oekraïense vluchtelingenkinderen en de locatie van de opvang een grote rol (en niet zozeer de status). Zo hebben sommige gemeenten aparte klassen voor Oekraïense kinderen ingericht vanwege de plotselinge toestroom. Ook zetten een aantal kleine gemeenten, vanwege het grote tekort aan leraren, tijdelijk Oekraïense leerkrachten in, met ondersteuning en onder verantwoordelijkheid van Nederlandse leerkrachten.

Figuur 6 Inrichting onderwijs

De meeste gemeenten hebben het onderwijs voor vluchtelingenkinderen via aparte ISK's of op een andere manier geregeld. De G4 (100%) en grote gemeenten (71%) lijken het onderwijs voornamelijk via aparte ISK's te hebben geregeld. Bij de gemeenten waar het onderwijs op een andere manier geregeld is, dit zijn met name de kleine en middelgrote gemeenten, is er grotendeels sprake van een combinatie van de onderwijsvormen.

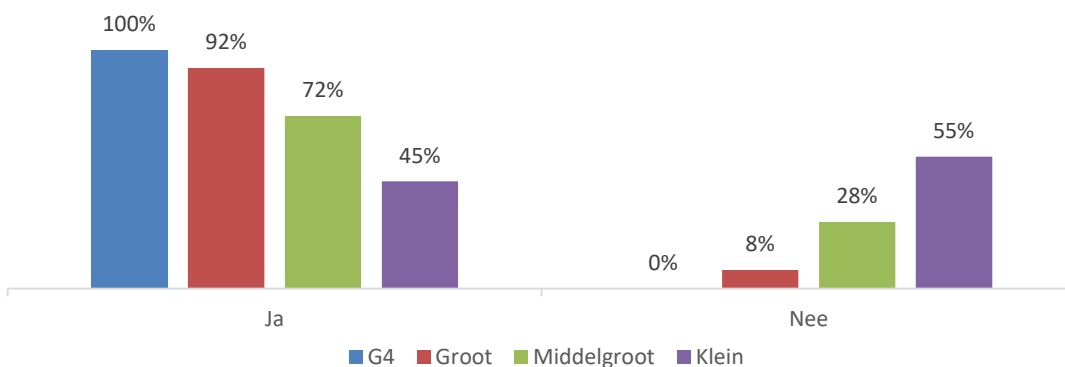
Lukt het om voldoende onderwijshuisvesting voor deze vluchtelingenkinderen te regelen? (n=91)

Figuur 7 Onderwijshuisvestiging

Op de vraag of het de gemeenten voldoende lukt om onderwijshuisvesting voor de vluchtelingenkinderen te regelen, geven de meeste gemeenten aan dat dit het geval is. Het merendeel van de gemeenten geeft echter ook aan dat het maximum inmiddels bereikt is. Zij voorspellen een groot knelpunt in onderwijshuisvesting wanneer er in de toekomst een nieuwe toestroom komt. Bij een klein aantal gemeenten is de limiet al bereikt: zij kampen al met wachtlijsten.

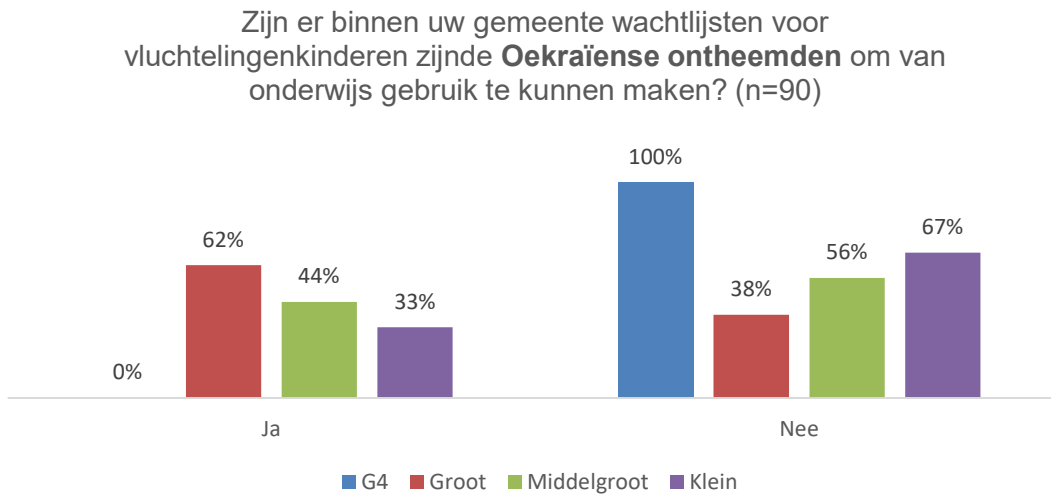
Heeft u extra financiële ondersteuning van OCW aangevraagd voor onderwijshuisvesting? (n=90)

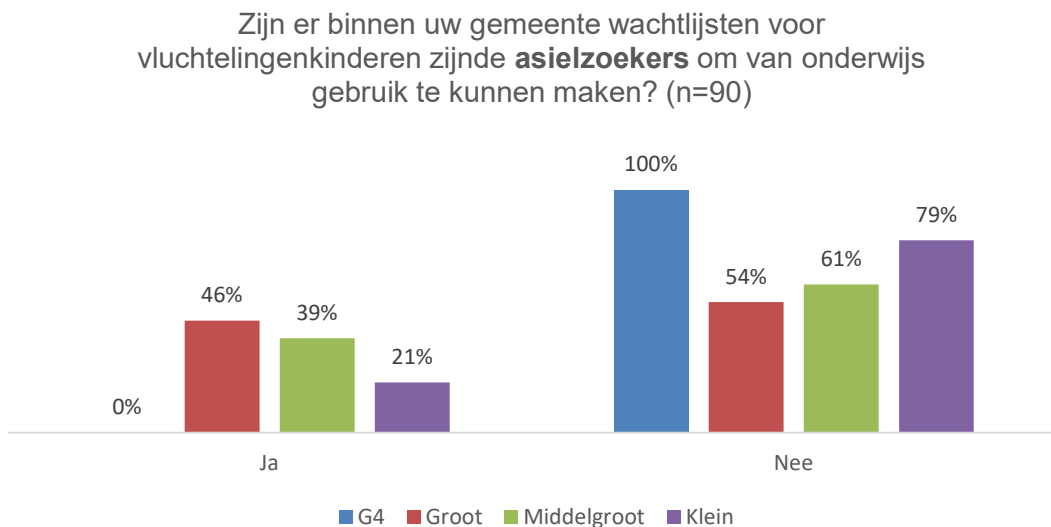
Figuur 8 Financiële ondersteuning van OCW

De meeste gemeenten (hebben extra financiële ondersteuning moeten aanvragen om de opschaling, verbouwing of uitbreiding van onderwijslocaties te kunnen bekostigen. Een aantal gemeenten heeft daarvoor de SPUK regeling aangevraagd (voor Oekraïense vluchtelingenkinderen) en/of de OHBA regeling (voor Afghaanse vluchtelingenkinderen). Een deel van de gemeenten dat geen gebruik hebben gemaakt van financiële ondersteuning, hadden voldoende onderwijslocaties om vluchtelingenkinderen op te vangen of zijn van plan om een aanvraag in te dienen. Bij een aantal kleine gemeenten was de vraag niet relevant: de onderwijshuisvesting valt onder de verantwoordelijkheid van een buurgemeente.

Wachlijsten en toegang tot het onderwijs

Figuur 9 wachlijsten Oekraïense vluchtelingen kinderen

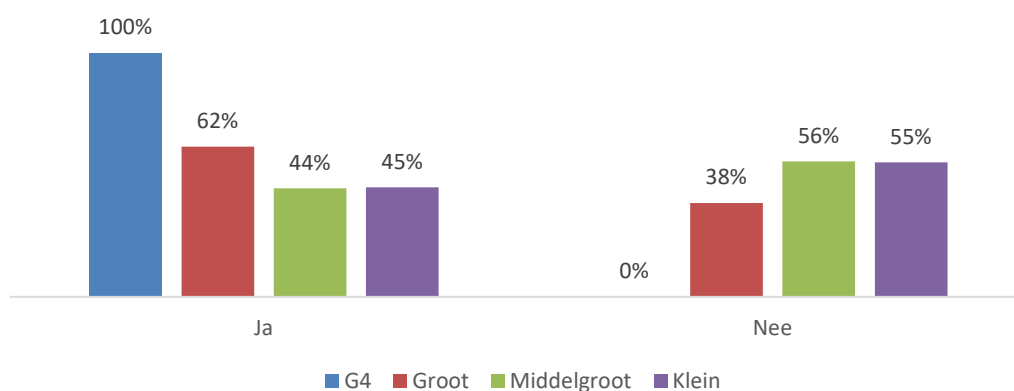

Figuur 10 Wachlijsten asielkinderen

De wachlijstproblematiek komt voor bij zowel grote gemeenten als bij middelgrote en kleine gemeenten. Daarbij lijkt er geen groot verschil te zijn tussen Oekraïense vluchtelingen kinderen en asielkinderen. Bij G4 gemeenten (gebaseerd op input van één respondent) lijkt het voorsnog te lukken om het onderwijs georganiseerd te krijgen.

Volgens de gemeenten speelt de wachlijstproblematiek vooral in het voortgezet onderwijs en in mindere mate in het primair onderwijs. De oorzaak ligt grotendeels bij de overbelasting van de ISK's. Op dit moment gaat het om kleine aantallen vluchtelingen waardoor het probleem te overzien is, maar de meeste gemeenten geven aan dat de rek inmiddels eruit is. Verwacht wordt dat de wachlijsten binnenkort zullen toenemen.

Zijn er binnen uw gemeente vluchtelingenkinderen die, los van voortijdig schoolverlaten, geen onderwijs krijgen? (n=89)

Figuur 11 Toegang onderwijs

Ongeveer de helft van de gemeenten (behalve de G4 gemeenten) geeft aan dat binnen hun eigen gemeenten vluchtelingenkinderen zijn die geen onderwijs krijgen. Dit geldt met name voor Oekraïense kinderen in de leeftijd van het voortgezet onderwijs, die online onderwijs vanuit Oekraïne volgen. Andere reden is de wachtlijst. Bij een klein deel van de vluchtelingenkinderen speelt psychosociale problemen ook een rol.

Uitdagingen

Tenslotte, de grootste uitdagingen die door de gemeenten genoemd worden hebben betrekking op het onderwijspersoneel en onderwijshuisvesting. Het tekort aan gekwalificeerde leerkrachten, chauffeurs voor leerlingenvervoer en onderwijshuisvesting vormt daarbij een groot knelpunt. Andere uitdagingen die de gemeenten noemen zijn de financiering van het nieuwkomersonderwijs bij stijgend aantal vluchtelingenkinderen, de uitstroom naar regulier onderwijs en/of passend onderwijs en het gebrek aan een duidelijke visie voor op de langere termijn.